

להלן (מט): פרש רבא שלכך נאמרו יותרת ושתי כליות בפר כהן משיח ולא בפר העלם דבר, כדי ללמד שדבר הלמד בהקש אינו חוזר ומלמד בהקש. ומ"מ נתנו כאן טעם אחר בדבר, מכך שהכתוב השמיענו זאת דוקא בפרשה זו ובאופן זה ('ע"ש בתוס'). ובלאו הכי נמי י"ל דהכא תנא דבי רבי ישמעאל קאמר לה, ואילו הדרשה דלהלן לא אתיא אליבא דתנדר"י, כמו שכתבו שם רש"י ותוס'.

ד. את פני הפרכת (ולא 'פרכת הקדש' כדלעיל בפר כהן משיח) – משל למלך בשר ודם שסרחה עליו רובה של מדינה, שאין פמליא שלו מתקיימת. כך, כיון שרוב ציבור סרה כביכול אין כאן קדושה (רש"י).

דפים מא – מב

סה. מה דינם של חטאות פנימיות וחיצוניות, באופנים הבאים:

א. נתן מתנות הדם הראשונות בשתיקה והאחרונות במחשבת 'חוץ לזמנו'.

ב. ראשונות במחשבת 'חוץ לזמנו' ואחרונות בשתיקה.

ג. נתן חלק מן המתנות במחשבת 'חוץ לזמנו' וחלקן במחשבת 'חוץ למקומו' או 'שלא לשמה'.

ד. נתן מקצת מתנות פר יוה"כ פ' ונשפך הדם, ושחט פר אחר ופיגל בשחיתתו.

א. מתנות ראשונות בשתיקה ואחרונות במחשבת 'חוץ לזמנו'; חטאת חיצונית – כשרה. פנימית – פסולה, ואין באכילתה כרת.

מבואר בתוס' שאין הקרבן פסול אלא מדרבנן, כיון שאין מפגלין בחצי מתיר, לכך מהתורה כשר. ובדעת הרמב"ם יש שכתבו שנראה שפסול מן התורה (כ"כ בשו"ת אחיעזר. ואולם כמה אחרונים נקטו דברי התוס' כדבר פשוט וללא חולק).

לפי דחיית הגמרא את הוכחת ריש לקיש, יש לומר שלדעת רבי מאיר מפגלין בחצי מתיר, והרי זה פיגול וב'כרת'. אך זה רק לדעת רבא, אבל לרבה אין באופן זה חיוב כרת משום שלא נחשב 'קרבן מתירי', ואי אתה מוצא חיוב כרת לר"מ בחצי מתיר בהזאות אלא כאשר עשה העבודה בכמה פרים, כגון שנשפך הדם ושחט אחר, ששלמה עבודת פר אחד כולו.

בספר שפת אמת (מנחות טז.) צדד שגם לחכמים שאין מפגלים בחצי מתיר, עובר ב'לאו' במחשבתו.

ב. מתנות ראשונות במחשבת 'חוץ לזמנו' ואחרונות בשתיקה; חיצוניות – פיגול וב'כרת', שהרי רק מתנה אחת [ולב"ש שתיים] מתרת ומפגלת. פנימיות – לחכמים: פסול ואין בו כרת. לר' מאיר: פיגול וב'כרת', שהעושה על דעת ראשונה עושה. והוא הדין לשיטתו כאשר חישב בשלש מתנות ראשונות וברביעית שתק – עשאה על דעת ראשונה, הגם שאמר בפירוש בשניה ובשלישית ולא סמך אז על דעתו הראשונה. וה"ה בשחיטת בראשונה ושתק בשניה וחישב בשלישית (עפ"י תירוצי רבא ורב אשי). הלכה כחכמים (וע' מנחות טז מח' רב ושמואל).

ג. חלק מהמתנות במחשבת 'חוץ לזמנו' וחלק ב'חוץ למקומו'; בחטאות חיצוניות, הקובע הוא מתן ראשון] או שנים הראשונים, לב"ש], אם חישב חוץ לזמנו – פיגול, חוץ למקומו – פסול. פנימיות – פסול ואין בו כרת.

לרבי יהודה (כט) כל שמחשבת הזמן קדמה למחשבת המקום – פיגול. (ואפילו לאילפא שבעבודה אחת היו עירוב מחשבות אף לר' יהודה, לפמש"כ התוס' לא אמר אילפא אלא בשחיתת סימן אחד).

ד. נתן מתנות הדם של פר יוהכ"פ בפנים ונשפך ושחט פר אחר במחשבת פיגול; מבואר בגמרא לכאורה שאין זה פיגול בחצי מתיר אלא במתיר שלם.
הרמב"ם לא הביא דין זה, וכבר עמדו על כך האחרונים (ע' קרן אורה ושפת אמת).

דף מב

- סו. א. סך מתנות הדם בפר ובשעיר יוהכ"פ, כמה? כיצד חלוקתן?
ב. כמה מתנות-דם יש בפר כהן משוח ובפר העלם דבר של צבור, וכיצד חלוקתן?
- א. לדעה אחת: 43 מתנות; 8 בין הבדים (עומד בין בדי ארון ומזה 1 למעלה ו-7 למטה כנגד עובי הכפורת, ולא היה הדם נוגע בה) מדם הפר, ועוד 8 מדם השעיר. ועוד כנגדן 16 על הפרוכת, ועוד 4 מתנות מדם מעורב מפר ושעיר על קרנות המזבח. ועוד 7 על טהרו.
ישנה דעה הסוברת שמתן הדם שבקרנות אינו מעורב, אלא גם הוא בא בנפרד בדם הפר ובדם השעיר, ולדעה זו יש 47 מתנות.
ולדעה אחת ששפיכת שיריים מעכבת, הרי 48 מתנות מעכבות.
- ב. בפר כהן משוח וכן בפר העלם דבר של ציבור יש 11 מתנות; 7 שעל הפרוכת ועוד 4 על קרנות מזבחה קטורת הסמים.

דף מג

- סז. א. הקומץ את המנחה כדי לאכול שייריה חוץ לזמנו, ואכל את הקומץ – מה דינו? מה דינו אם העלהו לקומץ על המזבח, ומה הדין אם חזר והורידו? (וכן בשאר פסולים, שהעלם ואח"כ הורידם)?
ב. קומץ פיגול שחציו העלהו על המערכה וחציו מונח על הקרקע – מה יעשה בחצי המונח למטה?
ג. הפיגול הנותר והטמא שהעלם לגבי מזבח – מה דינם?
- א. האוכל קומץ פיגול – הרי הוא כשאר אוכל קדשים פסולים, אבל אינו בחיוב כרת – לפי שאין דין כרת באכילת פיגול אלא כשיש דבר אחר המתירו, לא כשהוא עצמו 'מתיר', וכדלהלן.
העלהו על המזבח – לא ירד. הורידו – לא יעלה. ואם כבר משלה בו האור והורידו – יעלה, שכבר נפקע פיגולו ונעשה לחמו של מזבח.
- א. המפרשים (עתוס; פנים מאירות; חק נתן ועוד) נחלקו האם פקע פיגולו ממנו לפני שמשלה בו האור, אם לא. ואולם אין נפקותא בדבר לענין חיוב בקומץ, שהלא אין בו חיוב אכילת פיגול לעולם.
- ב. הוא הדין לשאר פסולים שנפסלו בקודש – אם עלו לא ירדו, ואם ירדו – לא יעלו. ואם משלה בהן האור וירדו – יעלו. ויש סוגי פסולים [שאינן פסולין בקודש] שאפילו אם עלו – ירדו. אך אם משלה בהם האור – לא ירדו (כ"כ התוס' בסוף המסכת). וכתב המשנה-למלך (תמידין ג,ו) שאם ירדו – לא יעלו.

ב. קומץ פיגול שחציו עלה על המזבח וחציו מונח על הקרקע; אמר רב אחאי: מעלהו לכתחילה על המזבח